

SAVESTA KIPSIKSI

Opetusmateriaalia Joensuun seudun lasten ja
nuorten kuvataidekouluun

Reetta Gröhn- Soininen

Kehittämishankeraportti
toukokuu 2010

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) GRÖHN- SOININEN, Reetta	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 17.05.2010
	Sivumäärä 11	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi SAVESTA KIPSIKSI		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) VÄNSKÄ, Kirsti		
Toimeksiantaja(t) Joensuun seudun lasten ja nuorten kuvataidekoulu		
Tiivistelmä Kehittämishanke on opetusmateriaalia Joensuun seudun lasten ja nuorten kuvataidekouluun. Lähtökohdiana hankkeelle oli kuvataidekoulun uusien opetusmateriaalien tarve. Tietotekniikan lisääntynyt käyttö opetustilanteissa sekä useampien tietoteknisten välineiden saaminen kuvataidekoululle on luonnollisestikin lisännyt nimenomaan uusien sähköisten opetusmateriaalimuotojen tarvetta. Raportissa kuvaillaan hieman myös koulun toimintakulttuuria ja kehittämistyötä.		
Avainsanat (asiasanat) Tarkista yleisestä suomalaisesta asiasanastosta sen mukaiset sanat http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/		
Muut tiedot Esim. työhön kuuluvat irralliset liitteet		

Author(s) GRÖHN- SOININEN, Reetta	Type of publication Development project report	Date 17.05.2010
	Pages 11	Language finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title FROM CLAY TO PLASTER		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) VÄNSKÄ, Kirsti		
Assigned by Joensuu region art school for children and youth		
Abstract The development project is teaching material for the Joensuu region art school for children and youth. The starting point for the project was the need for new teaching material in the art school. The increased use of information technology in teaching and the acquisition of new technological equipment has naturally particularly increased the need for new electrical teaching material. The report also describes a little bit the running of the art school and its development work.		
Keywords		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. Johdanto

2. Kuvataidekoulun toiminnasta

2.1 Mitä taiteen perusopetus on?

2.2 Taiteen perusopetuksen järjestäminen

2.3 Taiteen perusopetuksen rahoitus

2.4 Yleisen ja laajan oppimäärän määrät ja alueellinen jakautuminen

2.5 Päättötodistuksista

3. Kuvataidekoulun kehittämisen aiheita ja opetuksen järjestämisen ongelmakohtien pohdintaa

3.1 Taiteen perusopetuksen laadullinen määrittely

3.2 Eri oppimäärien eroavaisuudet

3.3 Opetustoiminnan sisäinen yhtenäisyys

3.4 Tuntiopettajat taiteen perusopetuksen toteuttajina

3.5 Erityislapset/ erityisryhmät

4. Oma kehittämishankkeeni: Opetusmateriaalin tekeminen kuvataidekouluun

5. Hankkeen vaikuttavuus

1. JOHDANTO

Kehittämishankeraportti pohjautuu omaan työpäiväkirjaani kipsivalutekniikan PowerPoint-esityksen teosta, lasten ja nuorten kuvataidekoulun kehittämissuunnitelmaan sekä omiin ammatillisiin pohdintoihin. Kuvataidekoulun tarpeesta ja pyynnöstä lähti liikkeelle ideointi opetusmateriaalin teosta koululle. Vuosia koulussa opettajana toimineena, tiedän opetusmateriaalien tarpeen olevan jatkuva. Varsinkin, nimenomaan kuvanveiston osa- alueella on hyvin vähän käytössä minkäänlaista opetusmateriaalia, saati nykyaikaista, sähköistä tekniikkaa hyväksikäyttäviä.

Hankkeen aiheen olin jo sopinut elokuussa, jolloin koulun syyslukukausi alkoi. Ajatuksissani olin prosessoinut aihetta hyvin paljon, joten aktiivinen suunnitteluprosessi pyörähti aika vaivatta käyntiin keväällä. Hankkeen toteuttamisen olin aikatauluttanut myöhään kevääseen, jolloin opetustyö jo loppu tältä lukukaudelta. Aikataulu oli tiivis, mutta se sopi hyvin nimenomaan tekemääni kipsivalutekniikan työvaiheisiin.

Omana tavoitteena oli oppia itselle uutena PowerPoint- esityksen teko. Uuden tietotekniikka-menetelmän opettelu toimi tietenkin erittäin hyvänä motiivina ja haasteena. Lukuisia niin hyviä kuin huonojakin PowerPoint- esityksiä nähneenä oli oma rima korkealla. Miten pystyisin luomaan hyvän opetusmateriaalin? Selkeän, visuaalisen, kiinnostavan ja tarkoituksenmukaisen. Haastetta siis riittämiin.

2. KUVATAIDEKOULUN TOIMINNASTA

2.1 Mitä taiteen perusopetus on?

Taiteen perusopetuksesta säädetään taiteen perusopetuksessa annetussa laissa (633/1998) ja asetuksessa (816/1998).

Taiteen perusopetuksessa annetun lain 1§:n mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta.

Sitä järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetus tulee järjestää lain ja asetuksen sekä Opetushallituksen antamien opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Laissa taiteen perusopetuksesta säädetään muun muassa taiteen perusopetuksen tarkoituksesta, järjestämisestä, arvioinnista ja opetussuunnitelmasta. Asetuksessa taiteen perusopetuksesta säädetään oppimääristä, opetuksen määrästä, arvioinnin uusimisesta ja oikaisusta sekä koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta.

Taiteen perusopetus on siis oma koulutusmuotonsa eikä se tarkoita esimerkiksi perusopetuslain ja perusopetusasetuksen mukaista perusopetuksen (peruskoulun) taidekasvatusta.

2.2 Taiteen perusopetuksen järjestäminen

Laissa taiteen perusopetuksesta luetellaan useita vaihtoehtoja siitä, miten taiteen perusopetusta voidaan kunnassa järjestää. Näitä ovat mm. toiminnan järjestäminen kunnan omana toimintana, järjestäminen kuntayhtymien tai muiden vastaavien yhtymien kautta tai hankkimalla koulutus ulkopuoliselta taholta kuten yhdistykseltä tai säätiöltä. Lain toisessa pykälässä sanotaan lisäksi:

” Tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestetään musiikkioppilaitoksissa tai muissa taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa taikka muulla tavoin.”

Joensuun seudun alueella on käytetty tätä ”muuta mahdollisuutta” ja järjestetty kuvataiteen, käsityön, teatteritaiteen, sanataiteen ja sirkustaiteen opetusta Joensuun seudun kansalaisopistoon.

Alueopisto liikkuu sekä järjestäjän että koulutuspalvelun tuottajan roolissa. Opisto järjestää Joensuun kaupungin alueella taiteen perusopetuksen ja samalla arvioi ja valvoo sitä. Seutukuntien osalta Joensuun seudun kansalaisopisto on tuottaja. Lain mukaan sille ei kuitenkaan kuulu tuon opetuksen valvonta ja arviointi. Toisaalta kuntien välinen kansalaisopistotoiminnan järjestämistä koskeva sopimus määrittää toiminnan myös yhteistoiminnaksi eri koulutuksen järjestäjien kanssa. Kaikkien kunnan alueella toimivien taiteen perusopetusta järjestävien tahojen tulee hyväksyttävä opetussuunnitelmansa kunnan vastaavalla viranomaisella. Tämä viranomainen on Joensuun seudun kansalaisopiston toimialueella Joensuun koulutuslautakunta.

Olemuksensa mukaisesti taiteenperusopetusta järjestetään pääasiassa lapsille ja nuorille. Tämä edellyttää, että arvioinnissa huomioidaan erityisesti lasten kasvuun ja kehitykseen vaikuttavia tekijöitä. Myös vanhemmat arvioivat toiminnan onnistumista. Muu valvontavastuu on opiston rehtorilla ja suunnittelevalla opettajalla.

Ottaessaan lapsen tai nuoren mukaan opetukseen taiteen perusopetuksen järjestäjä sitoutuu tarjoamaan sen opintokokonaisuuden, joka etenee opetussuunnitelman mukaisin vuosikurssein.

Taiteen perusopetuksen järjestämisessä ei tunneta läheisyysperiaatetta vaan voidaan ajatella, että koulutuksen järjestäjä antaa mahdollisuuden opiskeluun niin kauan kuin yksikin tasoltaan vastaava paikka on vapaana Joensuun seudun kansalaisopiston alueella. Myös kansalaisopiston avoin toimintaperiaate tukee tätä näkemystä. Kuntaraja ei rajoita osallistumasta toisen kunnan alueella järjestettyyn opetukseen.

Käytännön elämässä, ja varsinkin kun on kyse lapsista, pitkät etäisyydet ja vanhempien mahdollisuus kuljettaa aiheuttavat sen, että oppilaat eivät pääse etenemään vuodesta toiseen, jos kuntien tilaamat tuntimäärät vähenevät tai jos opetukseen tarvittavaa ryhmäkoko ei saavuteta.

2.3 Taiteen perusopetuksen rahoitus

Taiteen perusopetuksen valtionrahoitus perustuu joko asukasmäärään tai annettuihin opetustunteihin. Opetusministeriön taiteen perusopetuksen järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät saavat opetustuntikohtaista valtionosuutta. Asukasmäärään perustuvaa valtionosuutta maksetaan kunnille asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille myönnetään vapaan sivistystyön valtionosuutta toimintansa rahoitukseen. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opetuksesta osa voi olla ja usein onkin taiteen perusopetusta.

2.4 Yleisen ja laajan oppimäärän määrät ja alueellinen jakautuminen

Yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Yleisen oppimäärän opetus koostuu kymmenestä opintokokonaisuudesta eli moduulista. Näiden sisällöt vaihtelevat maassamme paikkakunnittain.

Laajan oppimäärän laskennallinen laajuus on 1300 tuntia. Tämä jakaantuu perusopintoihin, 540 tuntia ja syventäviin opintoihin, 760 tuntia. Molemmissa oppimäärissä on perusteena 45 minuutin pituinen oppitunti.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmissa mainitaan, että oppilaan arvioinnin yleisen oppimäärän opinnoissa määrittelee koulutuksen järjestäjä. Laajan oppimäärän opinnoista sanotaan mm. seuraavasti: ”Oppilaan arvioinnin tulee pohjata pitkäaikaiseen näyttöön ja kohdistua sekä oppimisprosessiin että prosessin lopputuloksiin, teoksiin ja tuotteisiin.”

Ainakin laajan oppimäärän vaatimukset ovat sellaiset, että kultakin vuodelta tulisi jäädä oppilaitoksen käyttöön jonkinlaista kirjallista materiaalia oppilaan arvioinnista.

Käytännössä kaikki taiteen perusopetusopintojen dokumentointi on tehty jo nyt oppilaskohtaiseen opintokorttiin. Tässä oppimisympäristön kehittämishankkeessa opintokortit siirretään sähköiseen muotoon. Oppilaan vuotuisen työskentelyn arviointi tapahtuu Word- pohjaan opettajan kirjoittamana.

2.5 Päättötodistuksista

Kuvataiteen laajan oppimäärän opintoihin kuuluu opintosuorituksia, joita voisi myös nimittää tutkinnoiksi. Esimerkiksi kuvataiteen perusopetuksen päätteeksi tehdään portfolio ja kuvataiteen syventävien opintojen päätteeksi päättötyö. Päätösuoitusten sisältö määritellään opetussuunnitelmissa. Päätösuoitusten jälkeen oppilas saa todistuksen arviointineen. Näin menetellen oppilaalla säilyy oikeus tavoitteelliseen opiskeluun ja siirtymiseen tasolta toiselle.

Yleisen oppimäärän päättötodistuksessa luetellaan suoritettut modulit ja niiden sisällöt sekä muut opetussuunnitelman perusteiden edellyttämät seikat.

3. KUVATAIDEKOULUN KEHITTÄMISEN AIHEITA JA OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN ONGELMAKOHTIEN POHDINTAA

3.1 Taiteen perusopetuksen laadullinen määrittely

Yleisen ja laajan oppimäärän olennaisten erojen määrittely on hankalaa. Tuntimäärät ovat erilaisia, mutta tavoitteet hyvin pitkälle samoja.

Kaiken taiteen perusopetuksen tulisi pyrkiä seuraavanlaisiin yleisiin tavoitteisiin: Opetus ei keskity suorituksiin vaan sen tehtävänä on edistää oppilaan emotionaalista herkkyyttä, aistien monipuolista käyttöä, älyllistä pohdintaa ja taitojen harjaannuttamista.

Oppilaan toiminta kehittyy kohti pitkäkestoista harrastuneisuutta. Oppilas alkaa ymmärtää taideajan ammatillisia kriteerejä. Hän kykenee tarkastelemaan valitsemaansa taidealaa ”sisältä päin” ja hahmottamaan uusia yhteyksiä eri osa-alueiden välillä.

Taiteen perusopetus edistää taiteen arvostamista ja kasvattaa taideyleisöä. Oppilaan tietoisuus luovasta taiteellisesta työstä ja sen vaatimuksista voimistuu.

3.2 Eri oppimäärien eroavaisuudet

Alueellisen kansalaisopiston toimialueella liikkuvuutta rajoittavat tarjonnan vähäisyys ja pitkät välimatkat. Taiteen perusopetusta toteutetaan viiden kunnan alueella. Koska kansalaisopisto järjestää alueellaan eri taiteenalojen opetusta, voisi ajatella, että yleisessä oppimäärässä oppilaiden liikkuvuus taiteenalalta toiselle voisi toimia.

Kuvataiteessa yleisen oppimäärän tuntimäärien jakautumisen taustalla ovat aikaisemmat, eri kunnissa toteutetut tuntijaot. Koko alueopiston ajan (v.2006 alusta) Joensuun kaupungin alueella on ollut sekä laajan että yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta.

Siihen mikä oppimäärä haja-asutusalueella otetaan käyttöön vaikuttavat sekä kunnat tuntitilauksillaan että opiston suunnittelu omilla ratkaisullaan.

Maalaiskunnat voisivat halutessaan olla aktiivisia ja järjestää lapsille ja nuorille myös laajan oppimäärän mukaista opetusta. Laajan oppimäärän toteuttamista vaikeuttaa käytännön tasolla se, että työpajaopintojen tarjoaminen on maaseudulla hankalampaa hyvien, monipuolisten opetuspisteiden puutteen vuoksi.

Myös syventävän ryhmän muodostumisessa todennäköisesti olisi vaikeuksia pienemmän oppilasmäärän vuoksi.

Tuntimäärätilauksillaan kunnat vaikuttavat yleisen oppimäärän toteutumiseen kunnan alueella. Jos kunnassa toimii ainoastaan yksi opetusryhmä, voidaan arvioida tasolta toiselle etenevyyden olevan heikompaa ja joskus -mm. ikäjakaumasta riippuen- jopa mahdotonta (vrt. taiteen perusopetuslaki 1§).

3.3 Opetustoiminnan sisäinen yhtenäisyys

Kuten aikaisemmin jo todettu, kansalaisopiston järjestämän taiteen perusopetukseen ovat vaikuttaneet opistoa edeltäneiden kuntien omien kansalaisopistojen toimintamallit. Kehittämissuunnitelmassa on päätetty yhtenäistää tuntimäärät. Yhtenäistämistä päästään toteuttamaan sitä mukaa kuin käytävissä oleva tuntiresurssi antaa myöten. Kuntien talous ja opiston saamat määrärahat vaikuttavat viimekädessä siihen, miten nopeassa aikataulussa voidaan edetä. Puolestaan oppilaiden ja vanhempien valintoihin suurestikin vaikuttava tekijä on lukukausimaksujen yhtenäistyminen ja pelkästään kohoavien tuntimäärien vaikutus lukukausimaksuun. Maksujen vaikutus on huomioitava uudistuksia toteutettaessa. Jotta kansalaisopistossa voitaisiin puhua taiteen perusopetuksesta, pitäisi tietyn tuntimäärän toteutua.

Kansalaisopiston toiminta sijoittuu suurelta osin eri kuntien koulutiloihin. Koulut taas poikkeavat toisistaan sekä toimintatapoja että varustetason suhteen. Kansalaisopisto on tehnyt hankintoja varustetason turvaamiseksi ”lainattavan kaluston” avulla. Näistä laitteista hyötyvät kaikki sopijakunnat.

3.4 Tuntiopettajat taiteen perusopetuksen toteuttajina

Kansalaisopisto hoitaa suurimman osan opetuksestaan tuntiopettajilla.

Työsopimukset kirjoitetaan lukuvuoden ensimmäisestä opetuskerrasta lukuvuoden viimeiseen opetuskertaan. Tuntiopettajat ovat noin neljä kuukautta vuodesta työttömänä. Tilanne ei missään tapauksessa edistä jatkuvuutta opetuksessa.

Pätevöitymiskoulutusvaateet ja muuttuvat kelpoisuusvaatimukset aiheuttavat epävarmuutta ja eripuraa työyhteisössä

Tuntiopettajien työtuntien määrä saattaa vaihdella yhdestä yli kahteenkymmeneen viikkotuntiin. Opettajien suuri määrä, tuntimäärien vaihtelu opettajittain ja erityisesti tuntiopettajien työkuva aiheuttavat vaihtuvuutta opettajakunnassa. Useimmat opettajat kokevat työnsä yksinäiseksi ja kaipaavat työyhteisöä jakamaan kokemuksia.

Kansalaisopistojen yhdistymisten ja suuren opiston syntymisen mukana myös toiminta-alue laajeni ja opetusryhmien määrät kasvoivat. Muutoksen myötä tiedottaminen ja yhteydenpito opettajakunnan kesken ovat tulleet entistä merkittävimiksi tehtäviksi.

3.5 Erityislapset/erityisryhmät

Kirstytyneessä taloustilanteessa on kansalaisopistonkin ryhmien kokoa minimiosallistujamäärien osalta nostettu. Ryhmän maksimikoko on taas ollut riippuvainen käytetystä tilasta. Tehokkuusvaatimus toimii tässäkin päälinjana. Tämä näkyy myös ryhmän sisällä kasvaneena ikäjakaumana.

Huolta on aiheuttanut myös erityislasten kasvava määrä ryhmissä.

Opetuksen tavoitteet eivät täyty, jos opetus- ja tuntisuunnitelmat laaditaan

alemmalle tasolle ryhmän nuorimpien tai erityisohjausta tarvitsevien lasten takia.

Turhautumista tapahtuu pidemmälle opiskelleiden nuorten osalta ja samoin, jos opetussuunnitelma on liian vaativa nuoremmalle lapselle. Avustajakysymykset pohdituttavat erityislasten kohdalla.

4 OMA KEHITTÄMISHANKKEENI: OPETUSMATERIAALIN TEKEMINEN KUVATAIDEKOULUUN

Varsinaisen suunnittelutyön aloitin maalis- huhtikuussa.

Olin jo kauan tiennyt, mitä hankkeeni tulen tekemään ja olin sitä prosessoinut ajatuksissani hyvinkin paljon.

Pääsin nopeasti työvaiheiden suunnittelusta ja materiaalien hankkimisesta itse työn toteutukseen.

Saadakseni kuvamateriaalia PowerPoint- esityksen tekoon, minun täytyi siis itse tehdä savimallista kipsivalos. Tein työn omalla työhuoneellani, jonne olin lainannut kuvataidekouluista järjestelmäkameran ja jalustan.

Työn edetessä, kuvasin kaikki työvaiheet, joita olivat: Rungon teko harjateräksestä, savimalli, 2-osainen kipsimuotti, kipsivalu, valoksen uloshakkuu. Saven ja kipsin kanssa työskentely on itselle hyvin tuttua ja mieluista.

Olen itse saanut hyvin perinteisen kuvanveistäjän koulutuksen ja sen ansiosta kipsivalutekniikka on bravuuriosaamistani. Työn toteutus eteni hyvin ja sujui suunnitelmien mukaan.

Kuvamateriaalin saatuani istuin koneelle opettelemaan PowerPoint-ohjelmaa.

Työn etenemistä helpotti varmasti aiheen (kipsivalutekniikan) tuttuus.

Kunhan vain pidättäytyisin viuhuvista tehosteista, selviäisin.

Koetin pitää esityksen hyvin konstailemattomana ja selkeänä, mikä todella edellyttää pidättymistä kaikenlaisista PowerPointin tehostemahdollisuuksista.

En tämän kokemuksen jälkeen yhtään ihmettele, kuinka pikkusormi on monesti vienyt koko käden, kun on nähnyt hyvinkin levottomia esityksiä.

Opetusmateriaalia tehdessä oli hyötyä haasteellisten oppijoiden- valinnaiskursista.

Lukihäiriöisten kompastuskivien tiedostaminen auttoi paljon esityksen visuaalisuuden hallinnassa.

Oma kokemus opetusmateriaalin teosta muodostui hyvin positiiviseksi.

Itse asiassa juuri kaikki opetusmenetelmiin liittyvä visuaalinen puoli, kiinnostaa itseäni hyvin paljon. Visuaalinen havainnointi liittyy tietenkin oleellisesti omaan taiteilijuuteeni. Aion varmasti tulevaisuudessa tehdä tällaista opetusmateriaalia käyttööni.

5 HANKKEEN VAIKUTTAVUUS

Varsinaisen palautteen saaminen tapahtuu elokuussa, kun esittelen hankkeeni syksyn ensimmäisessä opettajainkokouksessa. Kannustavaa ja positiivista palautetta olen kyllä matkan varrella runsaasti saanut.

Omalta kohdaltani olen miettinyt, kuinka hankkeeni on sitouttanut minua enemmän kuvataidekoulun kehittämiseen. Sitoutuminen työympäristössä, missä toimii paljon tuntiopettajia vähäisillä tuntimäärillä, on luonnollisestikin haastavaa.

Kehitettävää kuitenkin on paljon ja nimenomaan ihan käytännön toimintamalleja, opetustyön sujumista, joihin tämä uusien opetusmateriaalien tekeminenkin tärkeällä tavalla liittyy.

LÄHTEET:

Laki taiteen perusopetuksesta (633/1998)

Asetus taiteen perusopetuksesta (816/1998)

Joensuun seudun lasten ja nuorten laajan oppimäärän opetussuunnitelma

Joensuun seudun kansalaisopisto, taiteen perusopetuksen kehittäminen 2010-2012

